

Much time has passed since I decided to write this letter due to my desire to write about more than just my feelings.

I spent a long time thinking about what to write about and decided to write about bitachon.

Now, don't stop reading... *I realize* that you must be getting a (well-meaning) earful about *bitachon* from the rest of your family, your friends and your wife's cousin's rosh yeshiva's *gabbai's* brother. I'm sure that some of it is helpful and some of it is annoying. I'm also sure that you have a *limud* in the concepts of *bitachon*. However, I realized that there is *something* I can offer you – an organized version of “the earful.” In the yeshiva, I very often give *vaadim* regarding concepts like *bitachon*. So, I looked over my *marei mekomos* and put together this short synopsis.

And what can I say?! The only thing that comforts me is the visualization of this being a mere bump in the road as we will look back on it in a few years from now.

Well, if you still haven't tuned me out, here goes...

An outline of some points regarding *bitachon*...

WHAT IS BITACHON AND HOW CAN WE ATTAIN IT

First we must be *makdim* an explanation of the *mussar* process as taught by R' Yisroel Salanter. R' Yisroel taught that there are three components to *mussar*:

1. ***Chochmas HaMussar*** - The knowledge of *mussar* i.e. the ideas of *mussar*. One must study these ideas in order to know them intellectually. However, this alone is insufficient because a person's decisions are not made in the brain, rather, they are decided in the heart and – in order to get the *yedios* that one has from his brain to his heart – one needs to emotionalize them. For this the next component of *mussar* is needed.
2. ***Mussar Behispaylus*** - Reviewing the concepts of *mussar* again and again in ways that will connect them to his emotions, such as singing their words while visualizing them, so that they will enter his heart.
3. ***Chinuch HaMussar*** - Actualizing those *yedios* into his own life by doing actions based upon them so that they become a part of his *lemaseh* life, not just theoretical. This is essential because a lot of *yedios* that people know - and may at times even get emotional about – do not become a part of the *lemaaseh* aspect of their life. For example, a person can **know** that speaking *lashon hara* is a *lav* like eating *treif*. But, many people have an easier time “living” the *yedia* of *treif* being a *lav* than “**living**”

the *yedia that lashon haro*, is a *lav*. A lot of times, although he knows that lashon hora is a *lav*, that *yedia* remains theoretical and in actuality is not viewed by him as a *lav*. In order for a person to make his *yedios* become a part of him he must actualize them by living them in his practical life.

An example of these three components:

A person who wants to work on the *middah of chesed*, should learn about the *chashivus of chesed* which would place those *yedios* in his mind, then he should emotionalize those *yedios* in his heart through *mussar b'hispaylus*. Following this he should actualize them by doing actions based upon them i.e. actions of *chesed*. An example of *chinuch hamussar* would be if a person has a fear of the dark, even though he knows intellectually that there is no danger in darkness he still fears it because this knowledge is only in theory but not in his *lemaaseh*. The way to get this knowledge into the *lemaaseh* of his life would be by doing actions based upon this knowledge, such as going into a dark room based on the *yedia* that nothing bad will happen, by doing this he actualizes it into his real life and starts living that *yedia lemaaseh* as opposed to just knowing it in theory.

BITACHON – CHINUCH HAMUSSAR IN EMUNAH

Emunah is a prime example of the need for *chinuch hamussar*. We all believe that everything is completely in the hands of Hashem, however, when we have a problem we act as if it's not in His hands. For example, a person who is trying to get a job worries about whether the employer will be impressed with him or not – instead of worrying whether Hashem will want him to get the job. It seems that though we **know** Hashem is totally in control of everything that happens to us, that *yedia* is often not *lemaaseh* by us i.e. we don't feel it and **live** it. We possess *emunah* that Hashem is in charge but we are not actively *botei'ach* in Him. This leads us to the question: if we believe it, why don't we feel it? Perhaps the reason is that since we are obligated to do *hishtadlus* and the *geder* of *hishtadlus* is dependent upon how *al pi derech hateva* things can get done, we go about our day thinking, "how can I get this thing done *al pi derech hateva*," which causes us to actualize throughout our day the power of *teva*. The result being that we constantly have *chinuch hamussar* that whatever it is we need to get done is *chalila* not in Hashem's hands, rather in the hands of *teva*. To start living our *emunah* we must constantly work on our *bitachon* and think: what I'm trying to get done is completely in the hands of Hashem and any *hishtadlus* that I may perform is solely to fulfill His instructions of acting *b'derech hateva*. Strengthening our *bitachon* is a *chinuch hamussar* in *emunah*. Hoping for Hashem's help in a certain area *instead of hoping for a person's help*, actualizes our *emunah* and **brings it to life**.

The Rashbam on the *passuk* where Hashem says that He will give *klal yisrael* man from *Shamayim* every day "למען אנסנו הילך בתורת"י":

מתוך שבכל יום ויום עיניהם תלויות למזונותיהם אלי, מתוך כך יאמינו בי וילכו בתורותי כמו שמפורש בפרשת והיה עקב (דברים ח ג) ויענך וירעיבך.
Klal Yisrael had just come out of *Mitzraim* where Hashem showed His complete and total control over the world, they went through *krias yam suf* where איתה שפחה על הים and now they are going forward to experience *maamad har sinai*. In this context, Hashem says that He will give them *mon* every day so that they will attain *emunah* and keep His Torah. And how will this cause them to have *emunah*? Not because they will see the *nes* of the *mon* coming down every day from *shamayim*, rather because since their food will be clearly coming from Hashem everyday, they will be looking to Hashem to get their food and that actualization of their *emunah* in Hashem by looking towards Him to attain their sustenance will be the greatest *chizuk* in their *emunah*, even more than the actual seeing of *nissim gluyim*! Because they will be actualizing and living their *emunah lemaaseh* that's what *bitachon* is!

The above understanding of *bitachon*, i.e. **living and feeling the *emunah* that we know**, is brought out in the words of Rabbeinu Avraham Ben HaRambam and the Chazon Ish:

ועיקר הבטחון הוא חיזוק האמונה כי ה' יתעלה הוא הבורא והמפרנס הממית והמחיה וכו' (רבינו אברהם בן הרמב"ם ז"ל)

הבטחון המוטל על כל הוא שיהא נעוץ באמונתו של אדם
וברור בלבו שהעלות הטבעיות והאמצעים הרגילים
מסורים בידי השגחה אלקית פרטית לגבי כל אחד ואחד
לכל זמן ולכל מצב וברצותו יתעלה הולכות העלות
בדרך הטבעית שהתותה להן מראש וברצותו סוטות הן
מדרך הרגילה וחורגות מתוך טבעם כל הגורמים
הטבעיים כפופים לחפצו ורצונו יתעלה ועל פי פקדתו
ורשותו פועלים הם על רב בני האדם לפי טבעם בדרך
הידועה לכל ובפקדתו ורצונו פועלים הם לפעמים בדרך
ההפוכה מזו שנוצרו לה. (רבינו אברהם בן הרמב"ם ז"ל
בספר המספיק לעובדי ה')

אבל ענין הבטחון הוא האמון שאין מקרה בעולם וכל הנעשה תחת השמש
הכל בהכרזה מאתו יתברך וכו' ולהאמור האמונה והבטחון אחת היא וכו'
האמונה בבחינת הלכה **והבטחון בבחינת מעשה** וכו' (אמונה ובטחון פרק ב)

Furthermore, with this understanding of *bitachon* as “*emunah lemaaseh*,” we can understand the seemingly perplexing words of the Gaon in Mishlei on the following *pesukim*:

כל אמרת אלוק צרופה מגן הוא לחוסים בו (משלי ל ה)
וז"ל בא"ד וכן המצוות המה תרי"ג והם נכללין באחת כמו שאמרו בא חבקוק
והעמידן על אחת והוא הבטחון כמו שכתוב וצדיק באמונתו יחיה.

להיות בה' מבטחך הודעתך היום אף אתה (משלי כב יט)
עיקר נתינת התורה לישראל כדי שישמו בטחונם בה' כמו שנאמר וישמו
באלקים כסלם וגוי לפי שעיקר הכל הוא הביטחון השלם והוא כלל כל המצוות.

One may ask: how can this be? *Bitachon* is merely a *middah* and although it may be a very *choshuva* one, how can this be the *ikar* reason Hashem gave us the Torah? However, when we understand that *bitachon* is **living** *emunah* we can comprehend how this indeed is the *ikar*, because this causes us to **live** Hashem and our relationship with him which is the point of everything: *Dveykus* in Hashem. A person lives his life thinking about how to be *matzliach* in everything he does. When he realizes that this is all in the hands of Hashem he will think about Hashem all the time which will lead him to be *davuk ba'Hashem*.

Perhaps this is the meaning of the *pasuk* (brought by the Rema in the beginning of the *shulchan aruch*):

שיויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים ט"ז ח) (הוא כלל גדול בתורה ובמעלות
הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים)
פירש"י - שיויתי ה' לנגדי תמיד. שמתו מוראו לנגד עיני תמיד כי מימיני הוא
תמיד לעזרני לבל אמוט

It seems from the *pasuk* that what caused Dovid Hamelech to have *Dveykus baHashem* and to be *mekayem* the *mitzvah* of “*shivisi*” was the realization that Hashem is always at his side to help him. This is what *bitachon* brings a person too.

The general idea of *dveikus* being the byproduct of *bitachon* is found in the Reishis Chochma:

... כי א"א לאדם שיהיה דבק באלוקיו אם אין לו בטחון בו. וכשיבטח באמת הוא בוודאי דבק בה'
ואין לו פחד מכל ענייני העולם. (ראשית חכמה שער האהבה פרק תשיעי)

The idea is also found in the Meshech Chochmah (דברים י' כ') :

את ה' אלוקיך תירא ובו תדבק

אמנם לדעתי היא מצוה פרטית כוללת כל אנשי האומה כ"א לפי ערכו, וזה מה שלא מצאנו בתורה רק רמזים עליה. **וזהו ענין הבטחון** שהפליג ירמיהו וקלל כל אשר שם בשר זרועו, ודוד בכל תהלותיו אחז בה, בד' בטחתי כו' בית ישראל בטחו בד', וישעיה אמר בטחו בד' עדי עד. והענין, כי יש בטחון מוסרי, כבטחון העם בהמלך כי הוא ידאג למחסורם, ויש בטחון טבעי, כמו האשה תבטח בבעלה כי הוא ידאג בעד מחסורה, ויש בטחון יותר חזק, כבטחון הבן באביו המלך, כי ידאג בעדו, כמו שדואג עבור עניני עצמו ויזמין לו כל מחסורו, כל אלה הענינים נקבצו אצל השי"ת הוא מלכנו, הוא אבינו, אם כן הוא יושיענו, ומסבת האמונה כי השם דבוק לנבראיו להכין להם טרפם וצרכם ולהגן עליהם מהמזדה והחולי, והעדר הענינים הנדרשים ומרגיש עליהם יותר ממה שמרגיש האדם, וכביכול בכל צרתם לו צר והוא בעל היכולת האחד האמיתי, הנצחי, ויודע כל מקריו ומצפוניו ועלילות בני אדם, אם כן הוא חושש לטובתם יותר מהם על עצמם, אם כן הלא יהיה האדם יושב בטח ושליט ושקט ולא יעשה הסבות המוכרחות רק למה שהטילה על הנבראים גזירת הבורא יתברך, כמו שדבר בארוכה החסיד בשער הבטחון, וזה הענין נקרא ובו תדבק, שכיון שיצייר האדם שהוא דבוק להשגחה העליונה מהשי"ת ומרגיש השי"ת בעניניו יותר ממה שמרגיש האדם בעצמו ורוצה בהצלחת האדם יותר ממה שחפץ לבב האדם בעצמו, וכמו שדרשו על כי ידעתי את מכאוביו, ובאג"ב על מה אקוב כו', אז האדם בטוח ונח ואינו דואג מאומה לעניניו, כי מה יועיל יכלתו נגד יכולת הבורא הדבוק עמו ומרגיש בהעדריו כביכול, וזה נקרא דביקות, והיא מצוה כוללת בבחינות שונות לכל אנשי האומה בלא הבדל, וכמו שאמרו על קרא רבים מכאובים לרשע והבוטח בד' חסד יסובבנו, אפילו רשע ובוטח בד' חסד יסובבנו שבענין שהוא בוטח יושיעהו ד' מצד החסד. (משך חכמה דברים י' כ')

Additionally, it would be worthwhile to emphasize the other (unrelated) point regarding *bitachon* that this Meshech Chochmah discusses. Hashem feels our pain more than us – and therefore cares about solving our problems more than us – and therefore will try harder, *kaviyochol*, than us to solve our problems.

Now, if we have somebody who is trying *harder than us* to solve *our* issues – and that somebody is not only infinitely smarter than us but *infinitely better* at coming up with a solution *to any issue* than we are - *and* is infinitely more capable of actually carrying out a chosen plan to solve our problem – why would we bother getting involved [beyond doing the things which He asks us to do (*hishtadlus*)]?

Think about how illogical it would be for a client to interfere with the best lawyer in the world while the lawyer worked on helping him. The person would feel extremely foolish barging into the lawyer's office with his inexperienced ideas of how to go about getting the desired judgement. Now, let's raise this *tziyur* a step higher – to a level more precisely representing the reality of our relationship with HaKadosh Baruch Hu. Let's imagine that the lawyer also had – literally – unlimited money and resources at his disposal and cared about winning the court case *infinitely more than his client did*. The client would never dream of interfering with the lawyer's ideas and plans!

Of course, a person might think to himself, “Even if it’s silly to interfere with HaKadosh Baruch Hu’s *hashgacha*, it can’t really be called interfering. Hashem is the *Kol Yachol*. We cannot possibly hurt His ‘chances’ of helping us.”

However, this *tayne* is mistaken. The *Chovos Halevavos*, in the *hakdama* to *Sha’ar HaBitachon*, discusses a very scary law which HaKadosh Baruch Hu wove into the *briah*:

מי שבטח בזולת ה', מסיר האלוהים השגחתו מעליו ומניח אותו ביד מי שבטח עליו.

In other words, when we trust in anyone other than HaKadosh Baruch Hu (ourselves included), He removes His *hashgacha* from us and places us, *kevayachol*, under the *hashgacha* of the being in whom we chose to place our trust.

So yes, when we attempt anything beyond a true *chiyuv hahishtadlus*, we should try to imagine that Hashem is telling us, “Wake up!! I know how to deal with this better than you – let Me deal with it!! Don’t force Me to stop dealing with your issues and to leave you in your – or your well-connected friend’s – hands.

[When I said this over to the *bochurim* they told me about a beautiful saying that portrays this concept. LET GO AND LET G-D!]

Using this *yesod* from the *Chovos Halevavos*, my brother Dovid explained a *medrash pliah* on this week’s *parsha*, on the *passuk* “*Mikeitz Shnasayim Yamim.*”

מקץ שנתיים ימים. ד"א אלו שני שנים שנתוספו לו מאותה שעה שיצא שר המשקים מבית הסהר ולמה נתוסף לו ב' שנים כדי שיחלם פרעה ויתגדל על ידי חלום. (ב"ר פפ"ט)

The question is, what was the need for Yosef to be made great ***through a dream***?

My brother said that since the *teviah* on Yosef was on the fact that he showed some sort of a reliance (on a *dakosdike* level) on his ability to be *poser chalomos*, Hashem put him in the hands, *kaveyachol*, of his abilities to interpret dreams – and this forced him to wait until a relevant dream became available.

As we are holding in the week of *aveilus* for Reb Aharon Leib, *ztz"l*... I remember that I repeated this *vort* to him and he got a lot of *hana'ah*.

When doing *hishtadlus* must make sure to internalize again and again that the *hishtadlus* is nothing in and of itself. We are just doing our *chiyuv* but the results have nothing to do with the actions we must take, rather, they are totally and completely in the hands of Hashem. This is brought out in the words of Rabeinu Bechayey:

אחר שעשה לו כל יכלתו והשתדל בכל כחו ועשה בדרך הטבע כל הכנותיו אין ראוי לו לבטוח שיגיע אל רצונו רק בשם יתעלה לא בהכנות האלה כי יש אדם שיאבד במלחמה עם כל ההכנות ויש שינצל במלחמה עם כל ההכנות ויש שינצל מבלעדיהם ויש חולה שתגיע לו רפואה עם המאכלים הרעים המזיקים ואין עיקר התשועה בענין המלחמה ולא ולא בענין הרפואה בהכנותיהם רק בשם יתעלה שכן כתוב (תהילים קמז, ג), "הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם" וכתוב (שם י-יא) "לא בגבורת הסוס יחפץ לא בשוקי האיש ירצה: רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו", וכתוב (שם לג, ט"ז-י"ט) "אין המלך נושע ברב חיל גבור לא ינצל ברב כח: שקר הסוס לתשועה וברב חילו לא ימלט: הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו: להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב": (רבינו בחיי ריש פרשת שלח)

[Another way Chazal gave us to help actualize our *emunah* is the *chiyuv* to say one hundred *brachos* each day. We have one hundred reminders every day, when we stop and say *boruch atah Hashem*, which means: Hashem, you are the source of all blessing! Through doing this we are bringing *emunah* into our lives.]

Bitachon – K'gamul Alei Imo

Another important point that is brought in the *rishonim* (עין רבינו בחיי בספר בד הקמח ערך) (בטחון) is to realize that what we may think is bringing us closer to our *yeshua*, i.e. we got this *gvir/askan/doctor/friend* on our side, may in reality be hurting our chances of getting the *yeshua* in the long term. There are many times when we want something to happen very badly – and it ends up happening – and in the end *it itself* winds up being the cause for a failure. When a person realizes this, he becomes much calmer because he is not anxiously thinking about whether a *specific* thing will happen. He knows that the thing he wants is not necessarily what is *good* for him. He is not hoping for *davka* “this” thing to happen or “that thing” to happen.

Imagine a little kid. The child goes to sleep carrying a burden of all the day's troubles. Before he closes his eyes, he agonizes over the details of his latest plan to keep his building blocks away from Yankel. He drifts off to sleep worrying about how exactly he will slip past Mommy and grab an extra chocolate-chip cookie after school tomorrow.

Think about it for a second. What does this child know about troubles!?! There are terrorists and anti-Semites who want nothing more than to harm him. Why isn't he worrying about whether he will make it across the street safely tomorrow?

We are that child!

The child doesn't realize that what is much better for him – and what will make him much happier – is getting to and from school safely tomorrow. Getting seriously hurt will impact

his life much more than the building blocks. What *he* is worried about is practically meaningless and what *his parents* worry about for him is what really matters.

We don't even know what to worry about!

Perhaps this was part of Dovid Hamelech's *kavana* in the *passuk*:

אם לא שיויתי ודוממתי נפשי כגמול עלי אמו כן גמול עלי נפשי (תהלים קלא ב)

The *passuk* describes a suckling baby. The Gaon (דברי אליהו על הפסוק הנ"ל) discusses how a suckling baby exemplifies the epitome of *bitachon* due to the fact that he experiences absolutely zero worry. Perhaps we can add another aspect to the *mashal*. A suckling baby is not only fully taken care of, fully dependent upon his parents, and living without any worries – he also has absolutely no idea what is good for him. Not only can he not do anything alone, he doesn't even *know* what would have been good for him had he been able to actively help himself.

We are like a baby in the hands of his mother *not even knowing what to worry about* – completely in Hakadosh Baruch Hu's hands.

Very often, when a person – even a ba'al bitachon – becomes convinced that a specific job, *gvir*, *askan*, or *chavrusa* will bring about his *yeshua*, he *almost automatically* begins to be *botei'ach* in it as opposed to in Hakadosh Baruch Hu. Realizing that we *don't even know* what's good for us in the long run, can help prevent this problem.

THE POWER OF BITACHON

Bitachon has the power to help a person even if he is not deserving as the Rabbeinu Bechaya explains the *Pasuk* (משלי כט כה) "ובוטח בה' ישוגב" (מבטיח ב'א' אגרת ב)

ינצל מן הצרה אע"פ שהיתה ראוי לבוא עליו

Similarly, the Chafetz Chaim writes:

ודע עוד דמדת הבטחון אין תלוי בזכותים שאפילו הוא אדם שאינו הגון אך שחזק בטחונו בה' כח הבטחון מגין עליו ומתחסד עמו השם יתברך כ"כ הגר"א וכו' וכן מוכח פשטי דקרא וכו' עכ"ל. (קונטרס נפוצות ישראל פ"ח)

The Chazon Ish writes as well:

וככל שישים האדם מבטחו בו כן יעלה וכן יצליח (קוב"א חלק א אגרת ב)
השגחתו יתברך הוא לפי מדת הבטחון שאדם משליך יהבו על בוראו יתברך
(חז"א ב"ב סימן ה ס"ק יח)

This level of Bitachon is the most basic level and the importance of being mevaer it is special because it is the level that is a chiyuv on all as the R' Avraham Ben Harambam says:

הבטחון המוטל על כל שומרי הדת והוא שיהא נעוץ הכן באמונתו של אדם וברור לבו שהעיתות הטבעיות והאמצעים הרגילים מסורים בידי השגחה אלוקית פרטית לגבי כל אחד ואחד לכל זמן ולכל מצב וברצותו יתעלה הולכות העילות בדרכן הטבעיות שהותוותה להן וברצותו סוטות הן מדרכן הרגילות וחורגות מתוך טבען וכו'

Additionally, this level of *bitachon* is easier to work on achieving, as opposed to higher levels of *bitachon*, attaining higher levels in other areas of one's *ruchnius*, such as ahavas Hashem etc. is not a prerequisite to its attainment, rather, merely working with the *yedios* that everyone has and focusing on them will lead us to eventually acquire it.

Also this level is not a "madreygeh" in avodas Hashem that we can push off working on it rather it is *yesodei hadas* as the Ramban (שמות פרק י"ג) says:

ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם.

Through working on *bitachon* at its basic level – internalizing that whatever will happen is completely in the hands of Hashem – one begins to feel a reliance on Hashem that He will indeed give us that which we are hoping for. This feeling of reliance is a higher level of *bitachon* as the Chazon Ish also writes:

יש עוד ממדת הבטחון שעל הבוטח שורה רוח עוז המבשרו כי אמנם יעזרהו ה'
(אמו"ב פ"ב)

[This higher level of *bitachon* is *mevuar* in the *rishonim*, by the first mention of "bitachon" in *sefer tehillim*, on the words (ד, ו) "ובטחו אל ה'".

רש"י "ובטחו אל ה' שישפיע לכם טובה".

ספורנו: "ובטחו אל ה' שיתן משאלותיכם"

אלשיך: "ובטחו אל ה' שייטיב לכם".]

One who lives the *yedia* that everything is completely in the hands of Hashem and nothing can detract from His complete control in any way, and he feels and lives what the Torah and Chazal teach us regarding Hashem's infinite love for us such as:

בני בכורי ישראל! (שמות ד כב)

כל העולם בראתי בשבילך! (סנהדרין לו.)

אמר רבי יהודה אילו היו יודעים בני האדם את גודל האהבה שאוהב הקדוש ברוך הוא לישראל – היו שואגים ככפירים לרדוף אחריו" (זהר חלק ב דף ה)

אמר הקב"ה: הדלים והרשעים שבישראל חביבין עלי כדוד (שה"ש רבה פ"ז)

בראתיך ונתתי לך מצוות, לא בשבילי אלא בשבילך, כדי שעל ידם תוכל לזכות להתעדן בעידון הגדול שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער, לנצח נצחים! (עפ"י מסילת ישרים פרק א)

אני אוהב אותך כל כך! אני לי הנאה בעולם כבאותב שעה שעניך נשואות לעיני ועיני בעיניך! (עפ"י טור או"ח קכה)

-- will begin to rely on Hashem that He will take care of him even if he is unworthy, merely because of His infinite love, *chesed* and *rachamim*.

This idea is brought out in the explanation of the Gaon on the words of *nishmas*:

עד הנה עזרונו רחמיק ולא עזבונו חסדיך ואל תטשנו ה' אלוקינו לנצח.

The Gaon (משלי כה טו) explains this as follows: If the reason Hashem has helped us until now was because we deserved it, we cannot know that he will help us in the future, perhaps now we will not be deserving. However, since we know the reason Hashem has helped us until now was His *rachmanus* and His not forsaking us was because of His *chesed* we can have *bitachon* that He will not forsake us in the future because His *chesed* and *rachmanus* have no limit.

Bitachon gives us the *zchus* to be treated differently and have Hashem act towards us, not based upon our actions, rather, with complete *rachamim* and *chesed*.

This is brought out in the words of Ohr Hachaim as well:

ויאמר יהוה אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו (שמות יד טו):

לצד שראה אל עליון כי ישראל קטרגה עליהם מידת הדין, והן אמת כי חפץ ה' לצדק ישראל אבל אין כוח ברחמים לצד מעשיהם כנזכר, אשר על-כן אמר למשה תשובה ניצחת "מה תצעק אליי"? פירוש, כי אין הדבר תלוי בידי, הגם שאני חפץ עשות נס, כיוון שהם אינם ראויים, מידת הדין מונעת, ואין כוח ברחמים כנגד מידת הדין המונעת.

ואמר אליו "דבר אל בני ישראל" פירוש, זאת העצה היעוצה, **להגביר צד החסד והרחמים, דבר אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל ליבם, ויסעו אל הים קודם שייחלק, על סמך הביטחון כי אני עושה להם נס, ובאמצעות זה תתגבר הרחמים."**

When we focus on the *chesed* of Hashem and how no one can help us in any way except for Him, we come to rely upon him. Just like if a son needs something and he knows no one can help him besides his father, because he knows his father's love for him he feels that his father will not let him down and that feeling itself can cause his father to help him even if he is not deserving. However, a father can't necessarily help, even if he wants to. Hashem, however, is not limited by anything. He can, when He wants, go away from *din* and only treat us with *rachamim*. When we rely on him He reacts like a father and will not let us down.

This idea is expressed by the Chofetz Chaim in his *sefer Zechor L'Miriyam*:

עוד מצינו בתורה ראיי עד כמה גדולה מדת הבטחון ממעשה דלוט עם שני המלאכים שבאו אליו וכאשר נסבו על ביתו אנשי סדום וחפצו להרגם יצא אליהם לוט בטענה שלא יעשו להם רעה כי על כן באו בצל קורתיו רוצה לומר שהם בטחו בי שאני יכול להצילם מידכם על כן בבקשה מכם שזה יהי שכרם שינצלו מכל רע והנה נחזה אנן הלא ידעינן מעשיו של לוט שלא הי' אדם כשר כלל כדכתיב ויסע לוט מקדם ואמרו חז"ל מקדמונו של עולם אעפ"כ שפט בשכלו שעבור ענין זה ראויים הם שינצלו (ונכתב זה בתורה) על אחת כמה וכמה ק"ו בן בנו של ק"ו הקב"ה בעצמו שהוא מקור הרחמים והחמלה **כאשר יבטח בו האדם באמת בודאי יעזרונו הקב"ה להנצל מכל רע.** (זכור למרים פרק כ)

The Chofetz Chaim's son in his *sefer* (אות ו) writes:

בטחונו בה' היה מפליא מאד והיה רגיל תמיד לשנן המקרא בשמואל (א' ל' ו') ויתחזק דוד בה' אלו קיו אם כי היה אז בצרה גדולה ואמר בשם הגר"א על מקרא (שמואל ב' כ"ב ל') שאמר דוד כי בך ארוץ גדוד באלקי אדלג שור אין הכוונה בשמו הקדושים כאשר כתבו כמה מפרשים רק בכח בטחונו הגדול כן אמר בשם הגר"א שיש במדרש מקרא והבוטח בה' חסד יסובבנו שאפילו רשע ובוטח בה' חסד יסובבנו דלא כדעת בעל החובת הלבבות בשער הבטחון שמי שאינו ירא ה' לא יועיל בטחונו ובזכרוני כי מצאתי סייעתא לדברי הגר"א בילקוט תהילים (כ"ה) אלקי בך בטחתי אל אבושה מעשה היה בקסרין והיה שם איש גדול והיה לו שם במדינה והי' שם איש אחד והיו שומרי המדינה עוברים מצאו אכסנאי אחד (פי' הערוך מחלק בתי מלון לאנשי חיל) תפסוהו אמר להם הניחוני בן ביתו של מלך אני (כלומר אנכי אותו האיש שיש לו שם במדינה) כיון ששמעו כן הניחוהו ושמרוהו עד הבוקר בבוקר הביאוהו אצל המלך ואמרו לו בן ביתך מצאנו אמש א"ל בני אתה מכיר אותי א"ל לאו א"ל והיאך אתה בן ביתי א"ל בבקשה ממך איני בן ביתך אלא בך בטחתי, **שאלמלא אמרתי כך היו מכין אותי, אמר להם המלך, בשביל שבטח בי הניחוהו, כך אמר דוד, אלקי בך בטחתי בשביל שבך בטחתי, אל יעלצו אויבי לי, ולא אני לעצמי כל כך אלא גם כל קויד לא יבושו. – וכשהראיתי זאת לאבי שמח, וכו' עכ"ל.**

The *bitachon* itself brings the *yeshua* as Rabeinu Yonah writes:

הבוטח בשם יתברך תצמח ישועתו מעניו ומכל צרותיו קל מהרה מפני בטחונו
והבוטח בעשרו יפל פתאום מכבודו ושלותו בענש הבטחון שבטח בממונו
(רבינו יונה משלי יא כח)

We see from the above statements that when we rely on Hashem He helps us even if we are not deserving, simply because we relied on Him.

In a letter R' Zundel Salanter sent to his son who had gone to *chutz laaretz* to raise money to help his sister who was not well, he guides his son on how to go about fulfilling his mission, and explains to him **how the more he relies on Hashem, the more *hashgacha* Hashem will have upon him.**

(אור ישראל סי' כד)

ב"ה כ"ד כסלו תרח"י.
א"ה בני! שלום. שלחתי לך מליצות כמו שבקשת. אמנם אל תבטח. זהו רק
שלא יבא עזרך בנס נגלה. אמנם, העיקר לבטוח בה' בכל לבבך ואל בינתך אל
תשען. ולא תעשה יתר השתדלות, שלא תחשוב כחי ועוצם ידי היה לי
לישועה, כמ"ש כ"אל תבטחו בנדיבים כו', אשרי כו' שברו על ה'". אקוה אל
ה' שיזדמן לך מעות בריוח על הוצאותיכם דשם ועל הוצאות החזרה. הרבה
סיבות ושלוחים למקום, הן לגלגל זכות ע"י זכאים, כמ"ש ב"ב י'. "היה ר'
מאיר אומר" כו', הן על איזו אופנים. **ותחזור תמיד פסוקי השגחה ובטחון**
וישועה, כמו "קוה אל ה'" "חזקו ואמצו" כו', "עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא
מרשת רגלי" וכדומה. עזרה בצרות נמצא מאד, ואז תלך לבטח ותשועת ה'
כהרף עין.

כידוע, שהבורא ית"ש משגיח בכל רגע על כל אדם בפרטיות ענייניו, וכמו
שהאדם פונה לבו לה', כן ה' פונה להשגיח עליו, כמ"ש "ה' צלך", ואם פונה
יותר – גם משגיח עליו יותר, כמ"ש במדרש: "ה' צלך – מה מצל הזה,
כשאתה מראה אותו אצבע אחת – הוא מראה אותך אצבע אחת, ואם כל היד
– מראה כנגדך כל היד, כך הקב"ה, כדרך שבא האדם לראות כך בא ליראות",
עיי' "נפש החיים".... ואין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים "כי אם הוגה –
ורחם כרוב חסדיו", ו"לא יזנח לעולם ה'", "טוב ה' לקווי".

אביך

זונדיל מסאלאנט

Similarly, R' Nochumke Horodna writes:

בטח נודע לך פירוש הרמב"ם ז"ל על הפסוק "אהי אשר אהי" שפירושו הפשוט הוא כי הקב"ה אמר למשה עבדו אהי לכל איש כאשר אהי חקוק בלבו אם האיש הוא מאמין **ובוטח בי באמת ובתמים כי הטבע הוא בידי ואוכל לעשות נסים ונפלאות למעלה מדרך הטבע אעשה עמו נסים ונפלאות ולא אעזבהו כו' ובעת צרה אענהו אך האיש אשר לא יתן אמון ובטחה בי כו' אעזבהו ג"כ וכו'**

Another concept which is important to understand is that although there are *kochos* that can be *mashpia* on a person's destiny, these *kochos* are not powers apart from Hashem. In truth, *Hashem* runs the world and besides for Him there is no power in the universe. However, Hashem does run the world in a way that there are *kochos* כביכול that can be *mashpia* on a person's destiny. However, one who has *bitachon* negates all other powers from having any affect upon him whatsoever.

This is brought out in the words of the Nefesh HaChaim:

ובאמת הוא עניין גדול וסגולה נפלאה להסיר ולבטל מעליו כל דינין ורצונות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו שום רושם כלל, כשהאדם קובע בליבו לאמר, הלא ה' הוא הא-להים האמתי ואין עוד לבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל והכל מלא רק אחדותו הפשוט יתברך שמו. ומבטח בליבו ביטול גמור ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ברוך הוא, כן יספיק הוא יתברך בידו שממילא יתבטלו מעליו כל הכוחות והרצונות שבעולם שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל.

The Beis Halevi understands this Nefesh HaChaim as being a *chelek* of *midas habitachon*, as is evident from the following paragraph:

זאת תורת האדם, ויחזק לבו **בבטחוניו** ובתקוותו בו יתברך ויקבע בלבו אשר בלעדו יתברך אין לו ממי לבקש עזרה. וכבר מבואר בספר נפש החיים אשר אם רואה אדם את עצמו בצער חלילה יתבונן באחדות הבורא אשר אין עוד מלבדו ואז ממילא יסתלקו ממנו כל הדינים והקטרוגים וכמאה"כ אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול ואמלט. (כתבי בית הלוי)

Reb Yitzchok Eizik Chaver writes as well:

והענין שכל השמות הם כחות פרטיים של כל הנבראים ושם הוי"ה הוא כלל כולם ולכן מי שדבוק באמונה ובבטחון בשמו ית' מתבטלין כל כחות הנבראים נגדו שנכללים בשרשם וז"ס מה שאמר ר' חנינא דהות מהדרא למשקל עפרא מתותני כרעי דר"ח כו' שקילי לא מסתייעא מלתיך אין עוד מלבדו כתיב שע"י דיבוקו בשמו יתברך שאין עוד מלבדו שכולם נפעלים ממנו בזה מתבטלים כולם ואין יכולים לפעול וז"ס הבטחון כמ"ש דוד העי"ה ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם עי"ש.

I remember that years ago, when my sister was going through an operation, she told my father that she was very worried. My father advised her, "Concentrate on **אין עוד מלבדו** and you have nothing to worry about."

She responded, "I know it's true that **אין עוד מלבדו** but there are statistics and there is a certain percentage of people who don't survive the operation." My father answered that **אין עוד מלבדו** means that there are no percentages! There is no doctor! There is no operation! There is only *ratzon Hashem*. What this means is that percentages regarding what will happen would only be *mashpia lu yetzuyar* the one in charge would be part of a system that works a certain way. Yet, Hashem belongs to no system and pays homage to no rules. There is no percentage that pulls Him or influences Him. Even if most of the time Hashem statistically acts a certain way, there is no *teva* that makes Him do that. It just happens to be that He has done that many times in the past. Only if *tevadige* factors pull someone to do something can one make the case that statistics count. If a being is never pulled by any *teva*, how can one possibly say that statistics play a role? He is beholden to nothing and to no one. Every single decision is made afresh with no relation to any other previous decision. Hashem runs the world and nothing is pulling him in any direction. If he wants, he can ignore everything else and just be *poel chesed gamur!* Therefore, there is no *nafka minah* what the percentages are.

Like the chazon ish writes in his description of *bitachon*:

..שאיך המקרה אדוניה לנו ושאיך מעצור לדי מלהושיעו ולהכך מסבבים שיחליפו את כל המסובבים וההבלגה בשעה הקשה הלזו ולהשרות בקרבו את האמת הידועה כי אין כאן לפניו שום פגע רע מיד המקרה רק הכל מאתו ית' .. ושאיך לפניו נטיה לרעה יותר מנטיה לטובה ענין זה יקראוהו מדת הבטחון. (אמו"ב פ"ב)

We find this same concept in the words of Rabbeinu Bachyei in the name of Rabeinu Yonah:

ענין הבטחון בהשי"ת פירש הרב הקדוש ר' יונה זצ"ל, כי הוא שידע האדם עם לבבו כי הכל בידי שמים, ובידו לשנות הטבעים ולהחליף המזל, ואין לו מעצור להושיע ברב או במעט, וגם כי צרה קרובה אליו, ישועת השם קרובה לבא, כי כל יכול, גם כי יראה החרב על צווארו אין ראוי לו שתהיה ההצלה נמנעת מלבו. ופסוק מלא הוא באיוב: "הן יקטלני לו איחל", כי הרבה שערים למקום. (כד הקמח בטחון)

This concept is brought out by the Ramcha"l as well:

ומעוצם יחוד שליטתו הוא שאין לו שום הכרח וכפיה כלל וכל סדרי המשפט וכל החוקים אשר חקק כולם תלויים ברצונו ולא שהוא מוכרח בהם כלל כו' וכשהוא רוצה אינו חושש לכל המעשים ומטיב בטובו למי שרוצה וכמו שאמר למשה רבינו ע"ה וחנותי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון כו' (דעי"ת סימן ל"ו)

PRACTICAL APPLICATIONS

- When going through worrying situations we should remind ourselves constantly: Everything is totally in the hands of Hashem and *אין מעצור מה' מלהושיע ברב או במעט*
- When thinking what to do about something we should think “what am I obligated to do now in order to be *mekayem* my *chiyuv* of *hishtadlus*,” rather than, “what can I do that will get me what I want”. This is because whether we will get what we want or not is completely in the hands of Hashem who doesn't need our help to get things done. This thought process will strengthen our *emunah* and is a tremendous *zechus* to receive *chesed Hashem* on a much higher level than we are worthy of. Similarly, we can reinforce this concept while engaged in methods of *Hishtadlus* by singing to ourselves:

רבון העולמים ידעתי כי הנני בידך לבד.. וגם אם אתאמץ בעצות ובתחבולות וכל יושבי תבל יעמדו לימיני להושיעני ולסמוך נפשי מבלעדי עוזך ועזרתך אין עצה וישועה.

Alternatively, when we catch ourselves worrying about what is going to be we can sing to ourselves:

סעיז נישט דא קיין טבע, סעיז נישט דא קיין מקרה, סאיז נאר דו – דו אליין טאטע זיסע. אין עוד, אין עוד מלבדו, אפס, אפס, אפס, זולתנו...

This will help us refocus on what is really going on.

- When worrying and anticipating about the *hatzlacha* of a particular *hishtadlus*, we should try to think of ourselves as a baby in his mother's arms – not even knowing if what we want is really good for us. Maybe in the long run it would be better if something else happens – we are totally and completely in the hands of Hashem.
- When one is worried about what he can possibly do to help himself in a *tzarah* he should imagine how he would feel if he had a legal problem and he gave it over to the best lawyer in the world, who happens to love him and cares for him more than he cares for himself. Would he be worried about what he himself can do when it is already in the care of the best lawyer in the world? With his lack of knowledge of the law system, of course, the best thing he can do is stay out of the way and let the lawyer deal with it in the best way possible.
- Many times while davening our thoughts wander to our troubles. We think: what is going to be with our problems? Who can we get to help us? We should take this opportunity to stop and think of what is really going on. Imagine a person with a medical problem. He turns the world over to get an appointment with the greatest expert in the world in that area of medicine. Finally, after weeks of waiting he sits in front of him and starts thinking, “Maybe I should speak to that old friend of

mine who has an uncle who's neighbor once went through this, maybe I'll try to reach him for advice." We realize how absurd that would be, the greatest expert in the world is sitting in front of you waiting to hear your question in order to give you advice and you're ignoring him, thinking: maybe I can get to someone who knows someone who may be able to help me. That is what is happening when we find ourselves thinking about how we can deal with our problems during *shmoneh esrai*. We have to catch ourselves and think: *I'm standing in front of the Creator of the universe who controls every detail of everything that happens in this world! He wants to hear from me! He loves me! He can help me! He is not constrained by anything! He is waiting to hear from me and I'm thinking: who can help me?!* Such conduct is the fulfillment of the *pasuk*:

עזבו מקור מים חיים לחצוב בהם בארות בארות נשברים! (ירמיהו ב, י"ג)

Instead, at that very moment we should turn to Hashem and say: *You are the אֵין עוד מלבדו Who loves me and created me with complete chesed even though I didn't deserve it. You can help me, and I have no one else in the world to rely upon besides You! Please help me!*

- In more practical terms, before every *shmoneh esrai* we should stop and think:

Everything I was doing until now to solve my problem was just hishtadlus, it could not be poel anything positively for my situation (it was just done to prevent the negative of being considered posheiah). Now, however, I'm going to where the buck stops, where all decisions are made (my Father!) – whose love for me is overflowing beyond any other love imaginable in this world, regardless of my being able to feel it!

וישים אל לבו שאין ביד שום נברא מלאך או מזל או כוכב למלאות שאלתו כי אם
ברצונו יתברך (משנה ברורה או"ח סימן צ"ח)

Alternatively, one can stop right before beginning *shemoneh esreh* and think:

סאיז נישט דא קיין טבע ... סאיז נישט דא קיין מקרה... סאיז נאר דו אליין טאטע זיסע...

These thoughts turn our *Tefilah* into a means of strengthening our *Emunah* because turning to Hashem to help us with our *Tzarah* is a form of *chinuch Hamussar* and a way to actualize the *yedia* that Hashem is the only One who can help us, if not why would we be turning to Him. This is the *taam* that is *mevuar* in the *rishonim* for the *mitzvah* of *Tefilah* like the *sefer Hachinuch* writes on the *Mitzvah* of *Tefilah*:

משרשי המצוה... והוא שיבקשו ממנו ברוך הוא, אשר בידו ההסתפקות והיכלת כל חסרונו, כי הוא יענה את השמים לכל אשר יקראוהו באמת. ומלבד ההודאה להם בזאת המדה, צום שישתמשו בה ויבקשו ממנו תמיד כל צרכיהם וכל חפצת לבם, ומלבד השגת חפצי לבנו, יש לנו זכות בדבר **בהתעורר רוחנו וקבענו כל מחשבותינו, כי הוא האדון הטוב והמטיב לנו, וכי עיניו פקוחות על כל דרכינו, ובכל עת ובכל רגע ישמע צעקתינו אליו, לא ינום ולא יישן שומר ישראל, והאמינו במלכותו ויכלתו מבלי שום צד פקפוק, וכי אין לפניו מונע ומעכב בכל אשר יחפץ...** (מצוה תל"ג).

Apparently, for *Tefilah* – to strengthen our *Emunah*, reviewing the *yedios* of *Emunah* will not complete the job without the actualization of it by turning to Hashem when we are in need.

- When we have a *tzara*, we should think over and over: אין עוד מלבדו! It's not this doctor or "that" person etc. that may help me, rather, it is totally and completely in the hands of Hashem. When a person begins thinking this way in his day to day affairs he fulfills the *pasuk* יהיה באמונתו וצדיק as the Gaon explains it: והוא שלמות הבטחון

Although you are going through a tremendous *nisayon* you can find comfort in the thought that you will get out of it *bezras hashem bikarov*. And though the *yisurim* will stop the *kinyan* you will attain from it – *bitachon* – which is the *ikar* reason Hashem gave us the Torah and causes the greatest *dargos* of *dveykus b'Hashem* – will last until 120. After trillions and trillions of years, you will look back and say, "I suffered for a short period of time and I gained from it something that that I enjoy and will enjoy forever and ever!"

אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים שישפיע חסדו עלינו וישלח לך מהרה רפוי"ש בתוך שאר חולי ישראל.

באהבה,